

VYUŽITIE ZAHRANIČNÝCH SKÚSENOSTÍ VO VZDELÁVANÍ KRÍZOVÝCH MANAŽÉROV

Vladimír Tomáš MÍKA^{*)}

Upravený a doplnený pôvodný text z r. 2006

MÍKA, Vladimír, 2006. Zásady uplatňovania zahraničných skúseností vo vzdelávaní krízových manažérov. In: *Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou „Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí“*. 2. časť. Žilina: FŠI ŽU, 2006, s. 377-382. ISBN 80-8070-566-6.

ÚVOD

Doterajšie skúsenosti z riešenia rôznych krízových situácií umožňujú špecifikovať potrebné znalosti a zručnosti krízových manažérov. Vo svete sa uplatňujú rôzne systémy a modely ich prípravy, ktoré je možné za určitých predpokladov využiť. Vychádzajú z rôznych poňatí pozície krízového manažéra a obsahu jeho funkcií a rolí. Mnohé poznatky, najmä v súvislosti s rastúcou početnosťou ako aj rozmanitosťou kríz a krízových situácií, sú podnecujúce. No ich uplatniteľnosť v podmienkach Slovenska je ovplyvnená mnohými špecifickými faktormi.

Riešenie problematiky prípravy krízových manažérov nadobúda čo raz viac na aktuálnosti, no na druhej strane na ňu pôsobí rad neustále sa meniacich faktorov. V krajinách, kde majú s riešením rôznych kríz prírodného, technologického ako aj sociálneho charakteru najširšie skúsenosti, majú vypracované ucelené systémy vzdelávania príslušných odborníkov. Jednotlivé systémy odrážajú okrem geografických a ekonomických špecifik aj rôzne vplyvy daného politického systému ako aj uplatňovaného modelu verejnej správy. Článok upozorňuje na problémy vzdelávania krízových manažérov, formuluje a zdôvodňuje zásady možného uplatnenia zahraničných skúseností v systéme vzdelávania krízových manažérov na Slovensku.

1 POŇATIE KRÍZOVÉHO MANAŽMENTU

Problematika krízového manažmentu vo svete, najmä posledných rokoch, nadobúda na aktuálnosti. Pri tom je treba zdôrazniť, že v mnohých krajinách sveta sú otázky riešenia krízových situácií rôzneho charakteru precízne rozpracované. Príkladom je systém krízového manažmentu v USA, chápaný ako komplexný systém subjektov krízového manažmentu a systém opatrení pre jednotlivé fázy procesu krízového manažmentu. Z hľadiska samotných používaných pojmov je zreteľný určitý obsahový posun oproti nášmu poňatiu krízového manažmentu. Americký pojem

---

^{*)} doc. Mgr. Vladimír Míka, PhD. Katedra krízového manažmentu FŠI ŽU v Žiline,
Ul. 1. mája 32, 010 26 ŽILINA, tel.: 041/513 6714, e-mail: vladimir.mika@fbi.uniza.sk

„emergency management“ by zrejme bolo vhodnejšie preložiť ako *záchranný* alebo *núdzový manažment* alebo ako *manažment núdzových situácií*.

Z obsahu amerických vzdelávacích aktivít v tejto oblasti je zrejme, že za *bežnú núdzu* (routine emergencies) sú považované bežné situácie, ktoré síce narušia bežný chod života, ale neohrozujú bezprostredne životy a zdravie, ľudia sú schopní ich riešiť dostupnými prostriedkami. *Mimoriadnu núdzu* (non-routine emergencies) však predstavujú také udalosti, ktoré sú spôsobilé ohroziť životy a majetok, a pre ktoré je treba pripravovať núdzové (krízové) plány. Pri tom v USA (ale aj Kanade, Austrálii a inde) sa dôsledne dodržiava zásada, že zodpovednosť za riešenie kríz (nešťastí, havárií a pod.) začína na najnižšej úrovni, t.j. najbližšie k možným postihnutým. Vychádza sa z toho, že najviac katastrof, havárií a iných krízových situácií sa odohráva na miestnej úrovni. Vyššie úrovne krízového zabezpečenia sa aktivujú, až keď možnosti lokálnych zdrojov sú vyčerpané (Stattford Act 1988). V Slovenskej republike sa tento prístup začal realizovať až po prijatí skupiny „krízových“ zákonov v rokoch 2002 (Zákon č. 129/2002 Z. z., Zákon č. 227/2002 Z. z., Zákon č. 261/2002 Z. z., Zákon č. 387/2002 Z. z.).

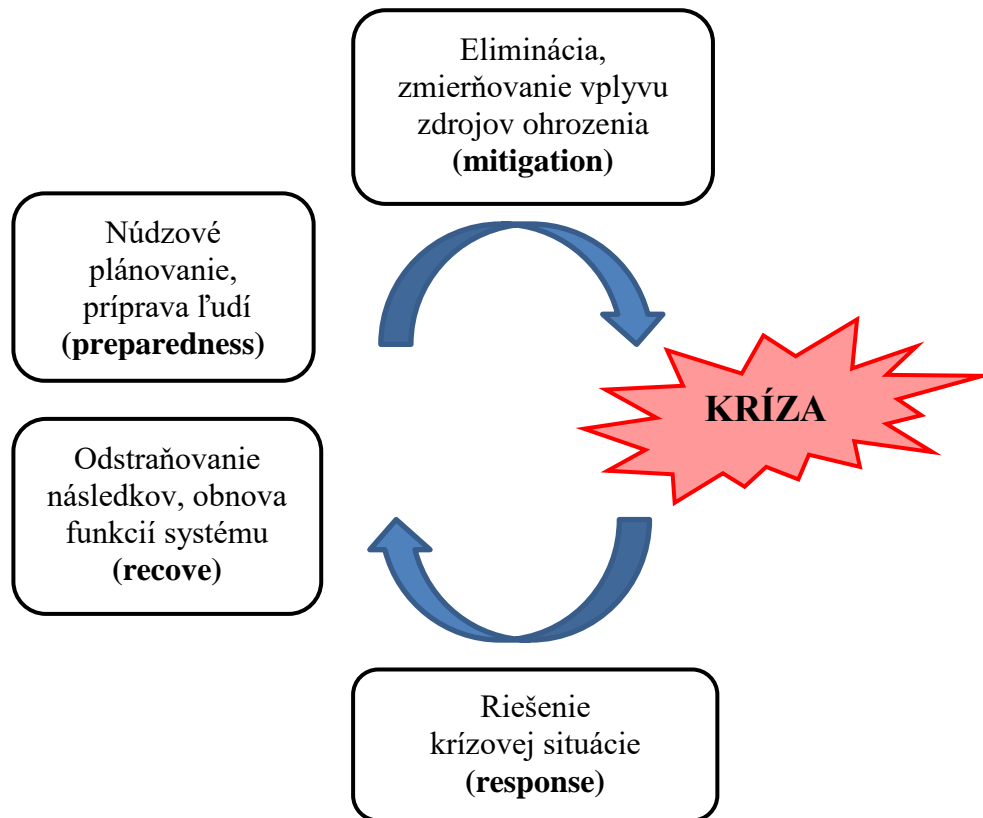
Chápanie krízového (núdzového) manažmentu v USA podliehalo určitému vývoju až do dnešnej prepracovanej podoby. Prvými akciami bolo vytváranie protipožiarnych oddelení v štátnych i súkromných organizáciách už na konci 18. storočia. Neskôr sa začali vytvárať organizácie núdzového manažmentu, najmä v súvislosti s ničivými dôsledkami častých prírodných katastrof, postupne sa rozsah zamerania rozšíril o opatrenia na elimináciu priemyselných havárií, dopravných, technologických a ekologických katastrof. 20. storočie „obohatilo“ americký núdzový manažment o problematiku politických a vojenských konfliktov a kríz. Toto zamerania dostalo nový obsah po 11. septembri 2001, keď došlo aj k inštitucionálnym zmenám. Na koordináciu protikrízových opatrení zameraných na komplexnú bezpečnosť bolo vytvorené Ministerstvo vnútornej bezpečnosti (Department of Homeland Security).

Aj keď sa obyčajne chápe krízový manažment (v preklade skôr núdzový manažment) ako manažment krízových situácií spôsobených prírodnými katastrofami (v USA predsa len najčastejšie), v súčasných dokumentoch aj vzdelávacích programoch je predstavovaný ako *komplexne chápaný krízový manažment (Comprehensive Emergency Management – CEM)*, ako systém inštitúcií, ich opatrení a nástrojov použiteľných v prípade akéhokoľvek nešťastia či katastrofy, teda pre krízové situácie spôsobené prírodnými katastrofami a pre krízové situácie, na vzniku ktorých sa nejakým spôsobom podieľal človek (man-made disasters). Tie potom môžu mať nasledujúcu podobu (Murray 2003, s. 2-8):

- Technologické katastrofy
- Dopravné katastrofy
- Výron nebezpečných látok
- Rozsiahle požiare
- Kriminalita, terorizmus
- Vojenské konflikty, vojensko-politické krízy.

Pojem „comprehensive emergency management“ v sebe zahŕňa niekoľko významov:

- a) z hľadiska rozsahu: *proces riadenia všetkých typov krízových situácií* (disasters), ktoré hrozia spôsobením veľkých škôd a strát, vrátane ohrozenia národnej bezpečnosti,
- b) z hľadiska obsahu: *proces organizovania a koordinácie úsilia zameraného na štyri fázy cyklu krízového manažmentu* (obr. 1):

Obr. 1 Cyklus komplexne chápaného krízového manažmentu

Súčasný význam krízového manažmentu prezentuje množstvo publikácií vychádzajúcich na celom svete. Medzi najvyhľadávanejšie patria práve práce amerických, kanadských a austrálskych autorov. Napríklad práca W. L. Waugh „Living with Hazards – Dealing with disasters“ sa stala základnou učebnicou krízového manažmentu vo všetkých školách a kurzoch, ktoré spolupracujú s americkou agentúrou krízového manažmentu (FEMA) a to v Amerike aj v Európe, napr. v Turecku (Waugh, W. L. 2000).

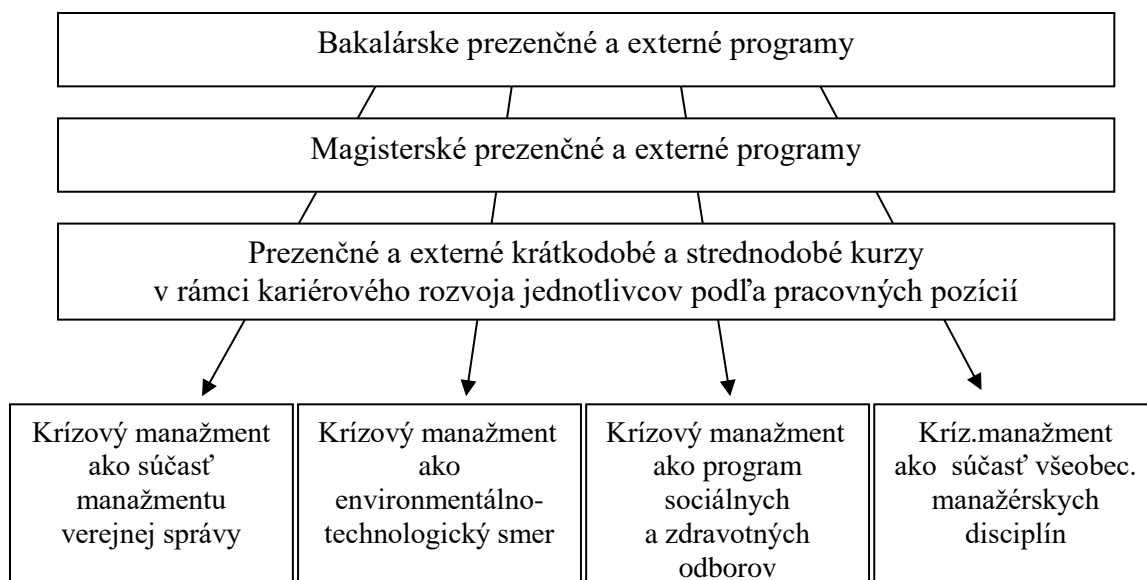
2 SÚČASNÉ TENDENCIE V PRÍPRAVE KRÍZOVÝCH MANAŽÉROV

Systemy vzdelávania krízových manažérov v zahraničí odrážajú špecifiká v poňatí ich postavenia, zodpovednosti a právomoci a najmä vo viac či menej ustálenom systéme krízového riadenia v krajine. Z tohto pohľadu by bolo užitočné podrobnejšie analyzovať systémy vzdelávania v tých krajinách, kde majú evidentne najväčšie skúsenosti nie iba z riešenia rozmanitých krízových situácií (azda okrem vážneho

ohrozenia vojnovými konfliktmi – aj to je relatívne), ale aj s organizáciou vzdelávania a výcviku jednotlivcov rôznych odborností a z rôznych zložiek systému krízového manažmentu.

Jednotlivé kurzy okrem hlavného zamerania na krízový (núdzový, záchranný) manažment akceptujú špecifiká jednotlivých krajín a oblastí, v ktorých pôsobia (predsa len špecifiká krízových situácií budú iné v Kalifornii, iné vo Veľkej Británii a iné napr. v Turecku), ale vychádzajú aj zo skúseností z riešenia krízových situácií v danej krajine či oblasti a vedecko-odbornej profilácie príslušných fakúlt či katedier. V príprave krízových manažérov resp. v obsahu študijných programov zameraných na krízový, eventuálne núdzový manažment je možné vymedziť hlavné prevažujúce trendy. V širšom zmysle – z pohľadu manažmentu núdzových situácií v spoločnosti – sa v posledných rokoch začínajú prejavovať nasledujúce zamerania (obr. 2).

Hlavné smery a úrovne vzdelávania špecializácie krízový manažment (emergency management)

Obr. 2 Hlavné smery a úrovne vzdelávania zamerané na krízový manažment

Uvedené smery znázorňujú to, s akým zameraním sa na niektorých školách uvedený program ponúka, ale rozdiel medzi jednotlivými študijnými programami nie je príliš veľký. Je to spôsobené najmä tým, že rozvíjajúca sa spolupráca a koordinácia pri ich tvorbe vedie skôr k integrácii a interdisciplinárnosti. Okrem študijných programov vysokoškolského štúdia sú pre potreby praxe koncipované krátkodobé a strednodobé kurzy zamerané na krízový manažment. O vysokej aktuálnosti ich obsahu svedčia napríklad nasledujúce programy Inštitútu núdzového manažmentu v USA (Emergency 2019)

- Krízový manažment v priemyselných podnikoch
- Princípy krízového manažmentu a ich aplikácia v zdravotníctve, doprave a organizáciách cestovného ruchu
- Politické a právne východiská krízového manažmentu
- Výskumné metódy v krízovom manažmente

- Terorizmus a krízový manažment
- Sociológia krízových situácií
- Verejná správa a krízový manažment
- Vzdelávanie a výchova jednotlivcov a komunít, a mnohé ďalšie.

Prístup k obsahu vzdelávacích programov podľa cieľového publika môže slúžiť za príklad aj pre iné krajiny. Podnetné sú vzdelávacie programy pre rodičov a učiteľov zamerané na výchovu detí, napr. bezpečnosť v domácnostiach, bezpečnosť v škole, ochrana pred požiarmi, ako hovoriť s deťmi o krízach, o nebezpečenstve, o terorizme. Špeciálne sa pripravujú hrovou a príťažlivou formou hier a súťaží informácie pre deti o prírodných katastrofách, čo pociťujeme pri prežívaní nebezpečnej situácie, ako uchrániť obľúbené zvieratká pred nešťastím, čím môžu deti prispieť k posilneniu bezpečnosti v domácnostiach, ako nepodliehať komunikačným hrozbám na sociálnych sieťach a pod.

Podobne ako v SR i v Českej republike chýbal ucelený model systematickej prípravy pracovníkov zodpovedných za plnenie úloh krízového manažmentu v jednotlivých rezortoch a na jednotlivých úrovniach verejnej správy. V ČR novú koncepciu presadilo Generálne riaditeľstvo Hasičského záchranného zboru a Inštitút krízového riadenia, ktorý celkom zreteľne využíval doterajšie domáce pozitívne skúsenosti ako aj podnety z praxe vzdelávania a výcviku krízových manažérov v USA, čo sa odrazilo v novej koncepcii vzdelávania (Koncepcie 2001).

Obsah, forma a metódy takto pripravovaných vzdelávacích aktivít by však mali viac odrážať nároky na pripravenosť krízových manažérov a na efektívnu činnosť pracovísk zodpovedných za riešenie krízových situácií predovšetkým:

- v štátnej správe – na jednotlivých ministerstvách a v ich pôsobnosti - pre zabezpečenie bezpečnosti krajiny, ekonomiky štátu a fungovania infraštruktúry v prípade vojenského ohrozenia a v prípade iných krízových situácií a katastrof (prírodných, ekologických, sociálnych a pod.)
- na špecializovaných pracoviskách jednotlivých úrovní štátnej správy a samosprávy, v mestách a obciach
- v organizáciách záchranných služieb, bezpečnostných služieb, civilnej ochrany vrátane neziskových organizácií pôsobiacich v tejto oblasti a pod.
- na pozíciách krízových a bezpečnostných manažérov, vedúcich odborov ochrany a krízového riadenia v energetike a priemysle a pod.

Základným pilierom procesu prípravy odborníkov krízového manažmentu je i v SR vysokoškolské vzdelávanie bakalárskeho a magisterského stupňa s postupne vytváranými pružnými (i medziodborovými) študijnými programami a systém špecializovaných kurzov, ktoré by mali byť obsahovo i metodicky prispôbené potrebám zamestnancov na jednotlivých špecializovaných pozíciách rôznych úrovní riadenia. Príkladom toho bol kurz krízového manažmentu ktorý v roku 2018 v súčinnosti s Katedrou krízového manažmentu FBI Žilinskej univerzity organizoval Odbor krízového riadenia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR pre pracovníkov sociálnej poisťovne.

Vedľa všeobecných znalostí, potrebných pre efektívne riadenie a koordinovanie jednotlivých prvkov krízového manažmentu v rôznych sférach pôsobnosti, bude potrebné vybaviť účastníkov vzdelávacích aktivít podľa ich konkrétnej špecializácie takými znalosťami a zručnosťami, ktoré by boli zamerané najmä na:

- riadenie a zvládanie kríz zodpovednými orgánmi štátnej správy a samosprávy
- riadenia a organizácia bezpečnostných opatrení štátu, príprava špecialistov rezortov obrany a bezpečnosti pre elimináciu rôznych bezpečnostných rizík
- riadenia a organizácia systémov na ochranu osôb a majetku pred kriminálnou činnosťou a na odstraňovanie ich prípadných dôsledkov
- prípravu špecialistov na odpovedajúce pozície v podnikoch a inštitúciách zodpovedných za prípravu protikrízových opatrení a havarijných plánov
- prípravu ľudí na riadiacich pozíciách v jednotlivých zložkách integrovaného záchranného systému.

Uvedený systém nemôže byť rigidný, ale musí pružne reagovať na meniace sa potreby. Jednotlivé kurzy sa budú postupne viac špecializovať a budú odrážať dané požiadavky na tých ktorých pracovných pozíciách. Tak, ako to je bežné vo vyspelých krajinách sveta, aj v Slovenskej republike sa budú čo raz častejšie presadzovať na čas menej náročné formy, ale obsahom prispôbené aktuálnym úlohám. Budú sa rozvíjať rôzne formy prezenčného i externého štúdia, dištančné, on-line s konzultáciou, s možnosťou výberu tém a pod. Úlohou celospoločenskej dôležitosti bude rozvíjať samotný odbor na vysokoškolských pracoviskách a zamerať na to vedecko-výskumnú činnosť (Hudáková 2005, Míka 2014, Šimák 2016). Avšak v čase rozvíjajúcej sa ekonomiky krajiny, keď mzdy v priemerných odvetviach permanentne rastú, môžu byť obmedzené finančné prostriedky venované na prítlačivé ohodnotenie špecialistov krízového manažmentu vo verejnej správe demotivujúcim faktorom.

3 ZÁSADY UPLATNENIA ZAHRANIČNÝCH SKÚSENOSTÍ V PRÍPRAVE KRÍZOVÝCH MANAŽÉROV

Príprava krízových manažérov, resp. odborníkov pracujúcich v oblastiach súvisiacich s riešením možných krízových situácií je vysoko aktuálnym problémom, ktorý je determinovaný nasledujúcimi základnými faktormi:

- *Súčasným poňatím bezpečnosti štátu a občanov* v súvislosti s možným vojenským ohrozením, rastúcimi aktivitami aktérov hybridných hrozieb a vrátanie ohrozenia terorizmom.
- *Pretrvávajúcimi hrozbami pre život a zdravie ľudí a podmienok života na Zemi* spôsobenými nekontrolovaným rozvojom priemyslu, technologickými haváriami a poškodzovaním životného prostredia.
- *Čo raz väčšou citlivosťou a zraniteľnosťou ľudstva* na dôsledky krízových situácií spôsobených prírodnými živlami, chorobami, sociálnymi konfliktmi.
- *Geofyzikálnymi, geopolitickými a demografickými zvláštnosťami krajiny.*
- *Ekonomickou, organizačnou a vzdelávacou schopnosťou štátu* pripraviť odborníkov na zabezpečenie systému krízového manažmentu a zabezpečiť všestrannú pripravenosť občanov na zvládanie krízových situácií.

Skúsenosti vyspelých krajín z riešenia krízových situácií rôzneho charakteru, skúsenosti z riešenia nedávnych kríz, ktoré postihli stredoeurópsku oblasť, niektoré využiteľné tradície systému civilnej ochrany obyvateľstva, ako aj názory uznávaných odborníkov v tejto oblasti ukazujú na potrebu

- a) uceleného systému krízového manažmentu, ktorý by zahŕňal opatrenia od úrovne jednotlivcov, obcí a miest až po jednotlivé kraje, regióny a celý štát,

vrátane zabezpečenia spolupráce a koordinácie v prípadoch presahujúcich hranice jednotlivých krajín,

- b) uceleného premysleného systému vzdelávania odborníkov pracujúcich na jednotlivých úrovniach a v jednotlivých sférach systému krízového manažmentu.
- c) prehodnotenia súčasného modelu verejnej správy a príslušných právnych noriem a odstrániť duplicitné alebo neefektívne štruktúry majúce vo svojej pôsobnosti oblasť bezpečnosti, civilnej ochrany a krízového manažmentu.

Vzhľadom na súčasný stav chápania úloh krízového manažmentu v odbornej verejnosti, ako aj na problémy spojené s transformáciou verejnej správy je možno skonštatovať, že zefektívnenie systému krízového manažmentu ako aj prípravy krízových manažérov bude vyžadovať:

- a) *politický a právny systém podporujúci tieto ciele* a zabezpečujúci rešpektovanie medzinárodných dohôd v tejto oblasti a ich rozpracovanie na podmienky SR,
- b) *ucelený systém špecializovaných orgánov a inštitúcií* s profesionálne pripravenými pracovníkmi v oblasti krízového manažmentu na jednotlivých úrovniach a v jednotlivých zložkách verejnej správy, štátnych, verejných i súkromných organizáciách, bezpečnostných a záchranných zložkách a pod.,
- c) *systém prípravy obyvateľstva na elimináciu krízových faktorov a na zvládnutie krízových situácií* rôzneho charakteru a rôzneho rozsahu, v ktorom budú cieľavedomejšie zapojené okrem školského systému aj orgány miestnej a mestskej samosprávy, dobrovoľnícke organizácie a spolky ako aj špecializované súkromné vzdelávacie inštitúcie,
- d) *prebudovať systém zodpovednosti za riešenie krízových situácií*, posilniť zodpovednosť jednotlivcov, rodín, komunit a obcí za riešenie núdzových situácií a prispôbiť stratégiu riešenia kríz tak, aby jadro efektívnosti krízového riadenia spočívalo v tom, že kríza sa rieši silami a prostriedkami, ktoré sú k nej z miestneho hľadiska najbližšie a z tej úrovne, ktorá je na riešenie krízy postačujúca, po pri tom zabezpečiť koordináciu jednotlivých úrovní krízového riadenia,
- e) *komplexný systém stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania* týchto odborníkov, jednotlivé problematiky zapracovávať do študijných programov príbuzných disciplín, vytvoriť koordinovaný systém kvalifikačných, rekvalifikačných a zdokonaľujúcich kurzov, cvičení a tréningov.

Z výsledkov analýzy rôznych prístupov k príprave krízových manažérov vo svete a posúdenia potrieb zefektívnenia ich vzdelávania v našich podmienkach je možné vymedziť nasledujúce všeobecné zásady ich možného uplatnenia v našej praxi:

1. Zohľadnenie vplyvu geopolitických a geofyzikálnych špecifik na vznik krízových situácií v stredoeurópskom regióne a špeciálne na Slovensku, lebo určujú podstatné odlišnosti vo vnímaní hrozieb takého charakteru, ako sú napr. zemetrasenia, sopečná činnosť, hurikány, ale aj nekontrolovateľné šírenie nebezpečných chorôb, vojenské konflikty, násilie, politický terorizmus, a pod.

2. Akceptovanie tradícií a skúseností so zabezpečovaním ochrany obyvateľstva a z riešenia doterajších krízových situácií, predovšetkým vo využití niektorých pozitívnych skúseností zo zabezpečovania civilnej ochrany, na druhej strane postupne prekonávať dlhodobo pestovanú odkázanosť na opatrenia orgánov štátu.

3. Zohľadnenie demografických, kultúrnych a ďalších špecifik, ktoré ovplyvňujú správanie sa ľudí, ich zraniteľnosť v prípade vzniku krízových situácií a ktoré môžu sťažiť proces vyrovnávania sa s ich dôsledkami (seniori, chorí a osamelí, príslušníci minorít a pod.).

4. Využitie vlastných pozitívnych skúseností zo systému prípravy a vzdelávania odborníkov pôsobiacich na rôznych úrovniach verejnej správy, zložiek integrovaného záchranného systému, neziskových organizácií, dobrovoľníckych organizácií, spolkov a pod. a pri tom rešpektovať, že dochádza k dynamickým zmenám tak v charaktere krízových situácií, ako aj v nárokoch na schopnosť a pripravenosť ich riešiť.

ZÁVER

Súčasnú skúsenosť z prípravy krízových manažérov ako aj skúsenosť zo vzdelávania v príslušných študijných programoch potvrdzujú, že je možné vytvoriť taký systém, ktorý bude reagovať na súčasný stav a potreby prípravy ľudí začlenených do jednotlivých subjektov krízového manažmentu v najširšom zmysle, na rôzne úrovne ich riadenia. Taký systém by súčasne umožňoval vzdelávanie aj tým, ktorí majú predpoklady preorientovať sa v svojej doterajšej kariére a posilniť rady odborníkov v tak exponovanej oblasti, akou krízový manažment určite je.

LITERATÚRA

- ANTUŠÁK, E. a Z. KOPECKÝ, Z., 2003. *Úvod do teórie krízového manažmentu*. Praha: VŠE.
- ANTUŠÁK, E., 2012. *Krízový manažment*. Praha: Wolters Kluwer, 2012.
- Emergency Management Professional Program. FEMA, Emergency Management Institute 2019. <https://training.fema.gov/empp/>* [cit. 2019-05-11].
- HUDÁKOVÁ, M. a V. MÍKA, 2005. Základné východiská výučby manažérskych disciplín v študijnom programe Krízový manažment. In: *Zborník z odborného seminára Akadémie ozbrojených síl generála M. R. Štefánika v Lipt. Mikuláši „Manažment a jeho disciplíny“*. AOS.
- Koncepcie vzdelávania v oblasti krízového riadenia*. Praha: Generální ředitelství HZS ČR, 2001. http://www.mvcr.cz/hasici/aktualit/2001/15_10.html [cit. 2002-05-06].
- MÍKA, V. 2001. Personality and Competencies of Crisis Managers. In: *Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Global Business & Economic Development“*. New Jersey: Montclair State University, 2001.
- MÍKA, V. T., 2014a. Kompetenčný prístup a niektoré pedagogické problémy vzdelávania v programe krízový manažment. In: *Sborník z vedeckej konferencie FLKŘ UTB v Zlíne. Uherské Hradiště, 2014, s. 264 – 274*.
- MÍKA, V. T., 2014b. Kompetenčný prístup vo výučbe manažérskych disciplín v odbore krízový manažment. In: *Bezpečnostní teorie a praxe*. Sborník PA ČR, roč. 2014, č. 1. str. 67 - 76.
- MÍKA, V.T., M. HUDÁKOVÁ a L. ŠIMÁK, 2015. *Manažment a krízový manažment. Úvod do krízového manažmentu*. Žilina: EDIS – vydavateľstvo ŽU.
- Vzdelávanie v krízovom riadení* [online]. HZS ČR, 2015 [cit. 2019-06-11]. Dostupné

[z:https://www.hzscr.cz/clanek/moduly-studijni-texty-k-problematice-bezpecnosti.aspx](https://www.hzscr.cz/clanek/moduly-studijni-texty-k-problematice-bezpecnosti.aspx)

- MURRAY, T., 2003. *Emergency Management. Past, Present and Future*, 2003, s. 2-8. Information Systems Department College of Computing Sciences New Jersey Institute of Technology <http://is.njit.edu/turoff>, turoff@njit.edu.
- ŠIMÁK, L., 2016. *Krízový manažment vo verejnej správe*. Žilina: EDIS – vydavateľstvo ŽU.
- ŠIMÁK, L. a V. MÍKA, 2003. Výučba manažmentu v odbore Občianska bezpečnosť. In: *Zborník z medzinárodného vedeckého seminára FRI ŽU „Manažment vo výučbe“*. Žilina: FRI ŽU.
- WAUGH, W. L. Jr. 2000. *Living with Hazards – Dealing with Disasters. An Introduction to Emergency Management*. London: M. E. Sharpe, Inc., 2000.
- Stafford Act* [online]. Portál ASTHO. Robert T. Stafford Disaster Relief and Emergency Assistance Act. [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: [http://www.astho.org/uploadedFiles/Programs/Preparedness/Public Health Emergency Law/Emergency Authority and Immunity Toolkit/14-Stafford%20Act%20FS%20Final%203-12.pdf](http://www.astho.org/uploadedFiles/Programs/Preparedness/Public%20Health%20Emergency%20Law/Emergency%20Authority%20and%20Immunity%20Toolkit/14-Stafford%20Act%20FS%20Final%203-12.pdf)
- Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme.
- Zákon č. 227/2002 Z. z. Ústavný zákon o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu výnimočného stavu a núdzového stavu.
- Zákon č. 261/2002 Z. z. o prevencii závažných priemyselných havárií.
- Zákon č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu.